

Plenary 1

“Bridging Plurilingual Education, Language Awareness, and Sciences for early learners. From Theory to Practice”, Danièle Moore

The contribution will discuss how Plurilingual Education can foster a learning bridge intertwining the development of language awareness and scientific, digital and multilingual literacies in a museum environment. I will discuss the museum as a transformative learning environment to harness cultural and linguistic diversity as a vital resource to develop plurilingual and pluricultural repertoires and scientific knowledge. Using multimodal data sources, I will highlight how educators engage with rich linguistic resources present in and beyond multicultural, multilingual classrooms, based on examples from case studies with early learners.

Danièle Moore is a University Professor in Educational Sociolinguistics at the Faculty of Education, Simon Fraser University in Vancouver, Canada, and a Research Director at the Sorbonne University, France. Her research interests include issues related to language policies, plurilingualism and Plurilingual education, and teacher training in multicultural contexts. She is the co-Editor of the bilingual journal *The Canadian Modern Language Review*, and has co-authored several Reference Studies for the Council of Europe on plurilingualism and Plurilingual and intercultural education. She is currently a TaC (Training and Consultant) for FREPA/CARAP (Framework of Reference for Pluralistic Approaches to Languages and Cultures), Council of Europe/CELV.

Danièle Moore, professor, Faculty of Education, Simon Fraser University in Vancouver, Canada, daniele.moore@sfu.ca, website: <http://www.sfu.ca/education/faculty-profiles/dmoore.html>

Plenary 2

“Researching early foreign language learning and teaching – methodological approaches”, Janet Enever & Eva Lindgren

Language learning has traditionally been studied from a variety of theoretical perspectives drawing on a range of research methodologies. Recently, Atkinson (2011) called for a widened and holistic approach to the understanding of the learning of other languages than the mother tongue/s in which the full dynamics and complexity are acknowledged by the use of cognitive, socio-cultural and dynamic systems theories. In terms of methods the cognitive approach has typically included testing and quantitative methods, while the socio-cultural approaches have preferred qualitative approaches such as ethnography and case studies. In a thorough review and discussion about complex/dynamic systems in second language research Larsen-Freeman (2011: 62-63) describes how a variety of methodologies can and have been used to study complex systems: quantitative, computer-based modelling, qualitative modelling with or without computers, dynamic descriptions using an ethnographic approach, formative experiments and design experiments. In this presentation we first bring together and discuss recent research from the early language learning classroom context. Secondly we review the choice of research methodologies for early language learning research in schools with a particular focus on mixed methods and propose that in the multidisciplinary context of early language learning this paradigm allows for a more comprehensive understanding of the evidence than other approaches might provide.

References: Atkinson, D. (2011) Introduction: Cognitivism and second language acquisition. In D. Atkinson (ed.) *Alternative approaches to second language acquisition* (pp. 1-23). London: Routledge.

Larsen-Freeman, D. (2011) A Complexity Theory Approach to Second Language Development/Acquisition. In: Atkinson, D. (ed.) *Alternative approaches to second language acquisition* (pp. 48-72). London: Routledge.

Janet Enever is a visiting professor at UK and professor emerita of language teaching and learning at Umeå University, Sweden. Her research interests focus on the fields of early foreign language learning, language globalisation and language policy. She holds a doctoral degree from Bristol University, UK in Primary Foreign Languages Policy and has previously worked at Universities in London, Krakow and Budapest. Recent publications include: *ELLiE. Early Language Learning in Europe* (2011) (Ed.); *Primary ELT: Issues and trends*. In: *Routledge Handbook of English Language Teaching*, (2016) (G.Hall, Ed.) and her forthcoming book *Policy and politics in global primary English*. Oxford: Oxford University Press.

Janet Enever, Professor, University of Reading, UK, Email: j.h.enever@reading.ac.uk, Website: <https://www.reading.ac.uk/english-language-and-applied-linguistics/Aboutus/Staff/j-h-enever.aspx>

Eva Lindgren is professor of Language Teaching and Learning at the Department of Language Studies at Umeå University, Sweden. Her research interests include multilingualism, literacy, and young learners. She is the director of literacy research at Umeå University (LITUM) and takes a great interest in the development of research in close collaboration with schools, for example, in indigenous Sami communities. Another line of research focuses on the way society values languages and uses large data-bases in order to investigate how knowledge of different languages may, or may not, impact on future life chances.

Eva Lindgren, Professor, Language Teaching and Learning, Department of Language Studies, Umeå University, Sweden, E-mail: eva.lindgren@umu.se, Website: <https://www.umu.se/en/staff/eva-lindgren/>

Plenary 3

"Early Foreign language learning and plurilingual education – a teacher cognition perspective", Simon Borg, Petra Daryai-Hansen & Birgit Henriksen

The first part of this presentation introduces 'teacher cognition' and discusses the role that teachers' beliefs and knowledge play in their professional development and in the process of curricular reform. Specific examples from language education around the world will be cited, including in contexts where there has been an attempt to promote change in the teaching practices of primary school teachers of foreign languages.

In the second part of the talk, we will present results from the project "Learning Foreign Languages at an Early Age – A New Approach with Emphasis on Plurilingualism" with a focus on the changes in teacher cognition for the teachers who have participated throughout all the phases of the project. These teachers have participated in developing the year plan and the teaching modules. Moreover, they have taken part in an additional in-service training module. Drawing on quantitative and qualitative data, focus will be on the challenges experienced in relation to implementing the recommendations for early language start and plurilingual education which have guided the project.

Simon Borg: My research interests are teacher cognition, professional development and teacher research. I have published in a wide range of applied linguistics and educational journals such as Applied Linguistics, TESOL Quarterly, and Teaching and Teacher Education. Recent publications: Please see <http://simon-borg.co.uk/publications/>

Simon Borg, ELT Consultant, Professor II, Faculty of Education, Western Norway University of Applied Sciences, and Visiting Professor of TESOL, School of Education, University of Leeds, E-mail: s.borg@education.leeds.ac.uk, Website: <http://simon-borg.co.uk/>

Petra Daryai-Hansen: My main research areas are internationalisation of education, intercultural education, plurilingual education, CLIL, early foreign language learning, language policies, teacher cognition and professional development. Recent publications: Please see <http://engerom.ku.dk/english/staff/?pure=en/persons/506014>

Petra Daryai-Hansen, Associate Professor, Department of English, Germanic and Romance Studies, University of Copenhagen / University College Copenhagen, E-mail: petra.dhansen@hum.ku.dk, Website, <http://engerom.ku.dk/english/staff/?pure=en/persons/506014>

Birgit Henriksen: My main research areas are foreign and second language acquisition and language pedagogy, vocabulary acquisition, English medium instruction in tertiary education, teacher cognition and teaching practices. Recent publications: Please see: <http://engerom.ku.dk/english/staff/?pure=en/persons/86690>

Birgit Henriksen, Professor (mso), Department of English, Germanic and Romance Studies, University of Copenhagen, E-mail: birgit@hum.ku.dk, Website: <http://engerom.ku.dk/english/staff/?pure=en/persons/86690>

Workshop 1

”Undervisningsmateriale for tidligere fransk og flersprogethedsdidaktik – fokus på interkulturel læring”, Annette S. Gregersen, Jan Lindschouw, Stephanie Löbl samt Annette Christiansen, Susanne Lundh og Saida Ben Si Mohan

Franskundervisning har tidligere været fokuseret på målsproglæring i en national kontekst, hvor der arbejdes med ordforrådstilegnelse fra dansk til målsprog og fra målsprog til dansk. Sprogundervisningen i fransk har således haft fokus på, at alle eleverne i klassen skulle lære fransk som målsprog via dansk. Men både elevgrupperne i en dansk franskundervisning og den franske befolkning er i dag heterogene med mange forskellige sprog, og dette stiller krav til en undervisning med fokus på interkulturel læring og nye måder at tilrettelægge undervisningen på i fransk som skolefag. Både mht. materialevalg, planlægning, gennemførelse, feedback og evaluering må fransklæreren orientere sig i en forståelse af målsproget i en global og mangfoldig kontekst. Og elever med forskellige sproglige baggrunde må nu opfattes som kompetente sprogbrugere med alle de sproglige ressourcer, de bringer ind i skolens og sprogfagenes rum. Et emnevalg i 5. klasse kan dermed lige så godt tage afsæt i familie og traditioner i et fransktalende land på det afrikanske kontinent som i Frankrig, ift. fx skolegang og mad.

Referencer: Vi henviser til franskfagets litteraturliste i A. P. Møller-projektet.

Annette Søndergaard Gregersen, lektor, ph.d., Københavns Professionshøjskole, asgr@ucc.dk, Website: [https://www.ucviden.dk/portal/da/persons/annette-soendergaard-gregersen\(a0ed59bc-550c-4d13-a906-06622473c6d3\)/press.html](https://www.ucviden.dk/portal/da/persons/annette-soendergaard-gregersen(a0ed59bc-550c-4d13-a906-06622473c6d3)/press.html)

Jan Juhl Lindschouw, lektor, ph.d., Institut for Engelsk, Germansk og Romansk, Københavns Universitet, janl@hum.ku.dk, website: <http://engerom.ku.dk/english/staff/?pure=en/persons/138037>

Stephanie Löbl, ph.d.-stipendiat, Københavns Professionshøjskole / Institut for Engelsk, Germansk og Romansk, Københavns Universitet, stkl@ucc.dk / s.lobl@hum.ku.dk, website: [https://www.ucviden.dk/portal/da/persons/stephanie-kim-loebl\(03a09f2b-fd56-4d43-84a6-0f38adb01a83\).html](https://www.ucviden.dk/portal/da/persons/stephanie-kim-loebl(03a09f2b-fd56-4d43-84a6-0f38adb01a83).html)

Workshoppen afholdes i samarbejde med følgende lærere:

Annette Christiansen, fransklærer, Oehlenschlägersgades Skole, Annette.christiansen@hotmail.com

Susanne Lundh, fransklærer, Randersgades Skole, emmering@post.tele.dk

Saida Ben Si Mohan, fransklærer, Nørre Fælled Skole, bensimo2003@yahoo.dk

Workshop 2

"Moduler i lærerutdannelsen: Flerspråklighetsdidaktikk i tidlig fransk-, spansk- og tyskundervisning", Camilla Bjørke, Petra Daryai-Hansen, Berit Grønn, Beate Lindemann, Anette Sandvær & Heike Speitz ,

Denne workshopen utforsker konseptet flerspråklighet i tidlig språklæring gjennom en kombinasjon av eksempler og teori. Vi arbeider med viten, ferdigheter, holdninger og forskjellige tilganger til språkopplæring, og vi viser undervisningsmaterialer som gruppe-medlemmer har utviklet og arbeidet med innenfor Nordplus-prosjektet "Developing Early Foreign Language Learning and Teaching in the Nordic/Baltic Context". På workshopen vil du få et kort innblikk i flerspråklighetsdidaktikk satt ut i praksis. Samtidig vil du kunne danne deg et grunnlag for ditt eget ståsted og din egen praksis som lærer og lærerutdanner i språkfag.

Camilla Bjørke, Førstelektor, Avdeling for økonomi, språk og samfunnsfag, Høgskolen i Østfold, E-mail: camilla.bjorke@hiof.no, Website:

<https://www.hiof.no/om-hogskolen/sok-pa-sidene/profil/?&displayitem=84&module=admin>

Petra Daryai-Hansen, Lektor/docent, Institut for Engelsk, Romansk og Germansk, Københavns Universitet/Københavns Professionshøjskole, petra.dhansen@hum.ku.dk, Website:

<http://engerom.ku.dk/english/staff/?pure=en/persons/506014>

Berit Grønn, Førstelektor, Avdeling for økonomi, språk og samfunnsfag, Høgskolen i Østfold, E-mail: berit.gronn@hiof.no, website:

<https://www.hiof.no/om-hogskolen/sok-pa-sidene/profil/?&displayitem=12424&module=admin>

Beate Lindemann, Professor, Institutt for språk og kultur, HSL-fakultetet, UiT Norges arktiske universitet, E-mail: Beate.Lindemann@uit.no, website:

https://uit.no/om/enhet/ansatte/person?p_document_id=41527&p_dimension_id=210121

Anette Sandvær, Lærer ved Korsvoll skole i Oslo, E-mail: anesan@online.no

Heike Speitz, Professor, Institutt for språk og litteratur, HIU-fakultet, Universitetet i Sørøst-Norge, Heike.Speitz@usn.no

Workshop 3

“Teaching Materials for Early English and Plurilingual Education”, Anne Gregersen, Hanne Thomsen & English teachers

After a short introduction to key principles of early foreign language learning and plurilingual education, teachers of English will introduce the participants to selected activities from teaching units developed in collaboration between researchers, teacher educators, the teachers themselves and their learners. In the A.P. Møller project, five teaching units have been developed, carried out and evaluated in several English classes over two years by the teachers themselves as well as by colleagues from other Copenhagen-based schools: ‘Me and my family’, ‘Me and my monster’, ‘Winter time’, ‘Yummy or Yucky?’ and ‘The Gruffalo’.

The workshops will illustrate and focus on the experiences that the teachers gained while working with activities/units in their classes. Further development of activities and units will be discussed. In the Nordplus Horizontal projects, two teaching units have been carried out and evaluated in a number of English classes over two years.

Topics: ‘Fruits and Vegetables’ & ‘The active classroom - learning about everyday food through speaking, listening, reading and writing.’

The workshop will illustrate and focus on the experiences that the teachers gained while working with the activities/units in their classes and further development of the activities and units will be discussed.

Anne Gregersen, teacher educator, University College Copenhagen, ANGR@ucc.dk

Hanne Thomsen, teacher educator, University College Copenhagen, HATH@ucc.dk

Karoline Søgaard, teacher educator, University College Copenhagen, kars@ucc.dk

Bente Melgaard, teacher educator, University College Copenhagen, beme@ucc.dk

Ingrid Toftemo Arneson, Kjelsaas school (NO)

Mette Rask Bentsen, teacher, Vibenshus Skole

Michael H. Bjerg, teacher, Vibenshus Skole

Stine Ekstrøm, teacher, Oehlenschlägersgades Skole

Rikke Dahl Jensen, teacher, Randersgades Skole

Miriam Hargestam, Forsdalaskolan (SE)

Marie Heiberg, teacher, Peder Lykke Skolen

Maria Kechagia, teacher, Oehlenschlägersgades Skole

Kirsten Palsgaard, teacher, Vibenshus Skole

Mette Poulsen, teacher, Randersgades Skole

Sofi Rimmevik Fo, Forsdalaskolan (SE)

Rikke Villumsen, teacher, Randersgades Skole

Louise Visholm, teacher, Nørre Fælled Skole

University College Copenhagen/Københavns Professionshøjskole www.kp@dk

Forsdalaskolan

<http://www.lycksele.se/barn-och-utbildning/grundskola/vara-grundskolor/grundskolor/forsdalaskolan/>

Kjeldsaas Skole <https://kjelsas.osloskolen.no/>

Nørre Fælled Skole <http://nfs.skoleporten.dk/sp>

Oehlenschlägersgades Skole <http://oeh.skoleporten.dk/sp>

Peder Lykke Skolen <http://pederlykkeskolen.skoleporten.dk/sp>

Randersgades Skole <https://rg.skoleporten.dk/sp>

Vibenshus Skole <http://vi.kk.skoleporten.dk/sp>

Workshop 4

”Undervisningsmateriale for tidligere tysk og flersprogethedsdidaktik – med fokus på chunks”, Jette von Holst-Pedersen, Kirsten Bjerre samt Nina Butzbach Andersen, Karen Elsebeth Jensen & Selma Mesic

Denne workshop vil starte med en kort teoretisk indføring af begrebet chunks og begrunde, hvorfor en chunks-baseret tilgang i den tidlige tyskundervisning er et værdifuldt udgangspunkt i den kommunikative fremmedsprogsundervisning.

Dernæst følger konkrete eksempler fra undervisningsmaterialet i tysk, der illustrer denne tilgang, præsenteret af tre undervisere i tysk, der har gjort sig erfaringer med anvendelsen af chunks i deres undervisning. Deltagerne får mulighed for selv at afprøve enkelte af de chunks-baserede aktiviteter fra materialet.

Afslutningsvis diskuteres og reflekteres der over de muligheder og eventuelle udfordringer, der ligger i en chunks-baseret tilgang til fremmedsprog.

Forslag til litteratur: Jette von Holst-Pedersen: ”At lære sprog gennem chunks, leg og bevægelse” i: Tidlig sprogstart i skolen, Samfundslitteratur, 2017; Jette von Holst-Pedersen: ”Chunks – et stillads for sproglig udvikling” i: Fremmedsprogsdidaktik, Hans Reitzels forlag, 2018

Jette von Holst-Pedersen, lektor i tysk, professionshøjskolen København og faglig konsulent for tysk i projektet: Tidlig sprogstart, jepe@phmetropol.dk, website:

<https://www.phmetropol.dk/kontaktos/medarbejdere/h/holst+pedersen+jette+von>

Kirsten Bjerre, lektor i tysk, professionshøjskolen København, kb@ucc.dk, website:

[https://www.ucviden.dk/portal/da/persons/kirsten-bjerre\(e4e7141e-789c-463c-b3d0-1462a18f462d\).html](https://www.ucviden.dk/portal/da/persons/kirsten-bjerre(e4e7141e-789c-463c-b3d0-1462a18f462d).html)

Workshoppen afholdes i samarbejde med følgende lærere:

Nina Butzbach Andersen, tysklærer på Peder Lykke skolen, København, E-mail: ninabutzbacha@gmail.com

Karen Elsebeth Jensen, tysklærer på Nørre Fælled skole, København, E-mail: karenelsebeth@gmail.com

Selma Mesic, tysklærer på Randersgades skole, København, E-mail: Mesic23@gmail.com

Paper: 1. "Early Foreign Language Learning in the Nordic/Baltic context: a survey and evidence from Lithuania" 2. "Teacher education framework proposal, including evidence of current situation in Sweden", 3. "Proposed teacher education modules for Denmark", Tatiana Bulajeva, Janet Enever, Eva Lindgren, Karyn Sandström & Karoline Sjøgaard

In the first part of the workshop we present the results of a survey of early English language education across the Nordic and Baltic countries. As one illustration of current provision, an analysis of early language education context in Lithuania within a broader EU context is included, drawing on the new Eurydice Brief on Key Data on Teaching Languages at School in Europe 2017, which builds on a comprehensive report on teaching languages at schools in Europe. At the same time drawing attention to the Nordic/ Baltic contexts, providing comparative data. There is the Lithuanian language situation presented describing the languages that are presently being used in Lithuania and their status. The presented analysis of the concept of early (foreign language) education addresses the recent changes that have taken place related to changes in the EU recommended and national early language education policy developments and initiatives. The early language education policy analysis provides evidence about new trends developing in formal and non-formal early foreign language education in Lithuania.

In the second part we introduce a framework for the development of a pre-service language teacher education unit focusing on early language learning for children aged 6-12 years. We adopt a plurilingual perspective in our outline of key themes for inclusion in the unit, inviting delegates to engage in discussion of their relevance and appropriateness. As one illustration, we include evidence of current course content in a range of Swedish university contexts.

The third part introduces proposed teacher education modules for early English and plurilingual education currently under development in Denmark

Finally we open up for discussion among participants.

Ass. Prof., dr. Tatjana Bulajeva; University of Vilnius, Faculty of Philosophy, Institute of Educational Sciences; E-mail: tatjana.bulajeva@fsf.vu.lt;

website:

<http://www.fsf.vu.lt/en/news/88-ugdymo-mokslu-institutas/edukologijos-katedra/katedros-nariai/408-tatjana-bulajeva>

Dr. Rasa Jakutavičiūtė-Ricciardi; Vilnius Sietuvos Progymnasium) E-mail: jrrasa@gmail.com; Website: <https://svietimoqididas.lt/teachers/jakutaviciute-ricciardi-rasa>

Janet Enever is a visiting professor at the University of Reading, UK and professor emerita of language teaching and learning at Umeå University, Sweden. Email: j.h.enever@reading.ac.uk ;

Website: <https://www.reading.ac.uk/english-language-and-applied-linguistics/Aboutus/Staff/j-h-enever.aspx>

Eva Lindgren is professor of Language Teaching and Learning at the Department of Language Studies at Umeå University, Sweden.

Email; eva.lindgren@umu.se Website: <https://www.umu.se/en/staff/eva-lindgren/>

Karyn Sandstrom, Associate Professor in English with an emphasis on teaching and learning of additional languages, Department of Language Studies at Umeå University, Sweden.

Email: karyn.sandstrom@umu.se; Website: <https://www.umu.se/personal/karyn-sandstrom/>

Karoline Søgaard, Associate lecturer, Department of teacher training, University College Copenhagen, Denmark. Email: KARS@ucc.dk; Website: <https://ucc.dk/om-ucc/medarbejdere/kars>

Paper: " Dansk som andetsprog i den tidligere sprogstart", Anne Holmen, Anna-Vera Meidell Sigsgaard & Stine Wulff Østerskov

Hvis den tidlige fremmedsprogsundervisning skal have et positivt udbytte for skolens flersprogede elever, er det nødvendigt at medtænke deres læringsforudsætninger på tre niveauer: anerkendende og inkluderende klasserumskultur, makro-stilladsering af aktiviteter gennem planlægning af undervisningsforløb mod et kommunikativt formål og mikro-stilladsering i lærerens respons på eleverne undervejs i undervisningen. For flersprogede elever vedrører de tre niveauer såvel opbygning af det fremmedsprog, de undervises i, som inddragelse af elevernes modersmål og opmærksomhed på, hvor de er i deres andetsprogsudvikling.

Oplægget uddyber vores forståelse af disse tre niveauer, og giver eksempler på hvordan arbejdet med tilegnelse af ordforråd og udtryk spiller en central rolle i eleveres udvikling af kommunikative kompetence på det nye fremmedsprog.

Anne Holmen, professor, director of Centre for Internationalisation and Parallel Language Use, University of Copenhagen. aholmen@hum.ku.dk <http://cip.ku.dk/ansatte/?pure=da/persons/86243>

Anna-Vera Meidell Sigsgaard, lektor ph.d., Det lærerfaglige fakultet | Københavns Professionshøjskole
anms@phmetropol.dk
[https://www.ucviden.dk/portal/da/persons/annavera-meidell-sigsgaard\(630f4043-08f5-42a1-ba82-216bfc17b0b2\).html](https://www.ucviden.dk/portal/da/persons/annavera-meidell-sigsgaard(630f4043-08f5-42a1-ba82-216bfc17b0b2).html)

Stine Wulff Østerskov, lærer, Oehlenschlägersgades Skole, <http://oeh.skoleporten.dk/sp>

Paper: " Mundtlighedsdidaktik og meningsfulde sprog-brugssituationer i den tidligere sprogstart", Mette Ginman & Michael Svendsen Pedersen

Oplægget vil give konkrete eksempler på hvordan læreren kan sætte meningsfulde sprogbrugsituationer i centrum i tidlig fremmedsprogsundervisning.

Som det er tilfældet med al sprogundervisning, skal undervisningen i tidlig(ere) fremmedsprog være meningsfuld for dem der skal lære sproget – i dette tilfælde henholdsvis 1. og 5. klasse i folkeskolen. Dette kommer også til udtryk i Fælles Mål for 1.-4. klasse i engelsk (note:www.emu.dk): "Hovedvægten lægges på det mundtlige arbejde. Gennem legeprægede aktiviteter opbygges elevernes sproglige selvtillid. Eleverne skal hjælpes til aktivt at konstruere mening gennem sammenkædning af sprog og handling. Emneområderne skal dels være konkrete og virkelighedsnære, dels appellere til elevernes fantasi." (vores fremhævning).

Det betyder at sproglæreren's pædagogiske opgave er at udvikle aktiviteter til undervisningen som eleverne kan bruge til at skabe mening og sproglig betydning (Cameron; Balle, Olsen & Pedersen 2017) på baggrund af deres viden, følelser og idéer, sprog og kultur, samt deres aldersmæssige udvikling: "Vi må give eleverne en grund til at bruge engelsk [eller andre sprog]; vi må motivere og engagere dem; og vi må knytte forbindelse mellem klasseværelset og deres hjem, nabolag og lokalsamfund." (Shin & Crandall p. 68, vores oversættelse og fremhævelse). Der skal altså skabes et samspil mellem aktiviteterne i undervisningen på den ene side, og elevernes erfaringsverden på den anden, således at eleverne kan få mulighed for at blive aktive sproglærere. For at det kan lykkes, skal eleverne have lejlighed til at anvende sproget til at løse kommunikative opgaver, og opgaverne skal indgå i en sammenhæng, f.eks. i form af et emne, en historie eller et projekt. En grundlæggende betingelse for at samspillet mellem lærerens planlagte aktiviteter og elevernes erfaringer kan komme i gang, er altså at sproget og aktiviteterne kontekstualiseres.

Mette Ginman, Lektor i dansk som andetsprog, Videreuddannelse, Københavns Professionshøjskole, MMG@ucc.dk, website: www.kp.dk, mmg@ucc.dk

Michael Svendsen Pedersen, Lektor emeritus, Institut for Mennesker og Teknologi, Roskilde Universitet, www.ruc.dk, Website: misvpe@ruc.dk

Paper: " Lærerkompetencer i tidlig tysk 0.-4. klasse", Karen Aarøe

Vi har foretaget en empirisk undersøgelse af lærerkompetencer i tysk i 0.-4. klasse med særligt fokus på undervisning i tysk.

Baggrunden er, at fra skoleåret 2015 /16 blev tidlig sprogstart i tysk indført i Aabenraa kommune fra 3. klasse og i Tønder kommune fra 0. klasse, støttet af midler fra A.P. Møller Fonden, og der blev udviklet læringsmål. Samtidig påbegyndte 13 tysklærere i Aabenraa kommune et uddannelsesforløb med henblik på at fungere som faglige vejledere med fokus på tidlig tysk for deres kolleger. I samme uddannelsesforløb deltog der også 3 tysklærere fra Tønder kommune. I Tønder kommune blev 20 lærere og pædagoger, der skulle undervise i tidlig tysk, opkvalificeret til opgaven ved et campforløb på 3 gange to dage.

Undersøgelsen er udsendt til de første tyskvejledere, lærere og pædagoger, der har gennemgået hhv. en vejlederuddannelse og et kompetenceudviklingsforløb med særligt fokus på tidlig tysk.

Undersøgelsen tager afsæt i udfordringer, som hhv. de faglige tyskvejledere, lærerne og pædagogerne ser, og deres erfaringer med, hvad der giver eleverne succesoplevelser i deres læring. Ud fra den indfaldsvinkel har vi søgt at afdække lærerkompetencer.

Lærernes engagement og glæde ved at undervise i tysk er virkelig vigtige for elevernes motivation og læring, viser vores undersøgelse, ligesom det fremgår af den europæiske længdeundersøgelse "Early Language Learning in Europe", British Council 2011, kapitel 4.

En anden lærerkompetence er ifølge vores undersøgelse også at være i stand til at etablere links til tysk kultur, for de fleste elever har ikke nogen førviden herom.

Undervisningskompetencen i tysk i indskolingen omfatter - ifølge lærernes svar - både gode sproglige færdigheder i tysk, høj faglighed inden for tysk kultur, kendskab til konkrete læremidler og grundlæggende almenpædagogisk viden.

Karen M Aarøe, Lektor, UC SYD, læreruddannelsen i Haderslev, ucsyd.dk

kmaa@ucsyd.dk, website:

[https://www.ucviden.dk/portal/da/persons/karen-margrethe-aarooee\(315ae757-e94f-40a5-822f-19075dffe54c\).html](https://www.ucviden.dk/portal/da/persons/karen-margrethe-aarooee(315ae757-e94f-40a5-822f-19075dffe54c).html)

Paper: "Skriftlighed ved tidlig sprogstart", Stine Fuglsang Engmose

Der er mange fordele ved at mestre skriftsproget. Som læser og skriver er det muligt at kommunikere med andre sprogbrugere via skriften (Treiman & Kessler, 2014). Læsning er samtidig en rig kilde til udvikling af ordforråd (Elbro, 2006). Og skriften kan, for læseren, understøtte hukommelse for nyligt tilegnede ords udtale (Chambré, Ehri, & Ness, 2017). Hvilken rolle skriftsproget skal spille i den tidlige undervisning i et fremmedsprog (L2), er temaet for denne præsentation. I den tidlige sprogstart i engelsk, tysk og fransk er grundvilkårene både præget af ligheder og forskelle. Spørgsmålet er, hvordan forskellene i vilkår påvirker udgangspunktet for undervisningen? I præsentationen vil betydningen af forskelle i de tre parametre kendskab til talesproget, skriftsproget og karakteristika ved skriftsproget blive belyst fordi variation i disse skaber forskelle i de grundvilkår, der er for fremmedsprogsundervisningen i henholdsvis engelsk, tysk og fransk. Forskellene er væsentlige, da kendskabet til, og færdigheder i, de to skriftsprog og skriftsprogenes sammenlignelighed har betydning for lagring af, og processer med, skriftsprogene. De forskellige skriftsprog er nemlig ikke lagret som adskilte systemer i hukommelsen, men er forbundet til hinanden (Jared, 2015).

Elbro, C. (2006). *Seminarieserien. Læsning Og Læseundervis*. Gyldendal Uddannelse.

Chambré, S. J., Ehri, L. C., & Ness, M. (2017). Orthographic facilitation of first graders' vocabulary learning: does directing attention to print enhance the effect? *Reading and Writing, 30*(5), 1137–1156. <https://doi.org/10.1007/s11145-016-9715-z>

Jared, D. (2015). Literacy and Literacy Development in Bilinguals. In A. Pollatsek & R. Treiman (Eds.), *The Oxford Handbook of Reading*. Oxford University Press. <https://doi.org/10.1093/oxfordhb/9780199324576.013.28>

Treiman, R., & Kessler, B. (2014). *How Children Learn to Write Words*. Oxford University Press.
<https://doi.org/10.1093/acprof:oso/9780199907977.001.0001>

Stine Fuglsang Engmose, Ph.d.-studerende ved Københavns Universitet, NorS, Center for Læseforskning og Absalon, Center for Skole og Læring, lxk494@hum.ku.dk, website:
<http://nors.ku.dk/ansatte/?pure=da/persons/247023>

Paper: "Den Europæiske Sprogportfolio 1-6", Line Møller Daugaard, Nina Hauge Jensen & Dorte Sørensen

I august 2017 kom den danske udgave af "Europæisk sprogportfolio 6-12". Den danske version er en oversættelse af den akkrediterede norske portfolio "Europæisk sprogperm 6-12".

På workshoppen vil vi forklare hvad "Europæisk sprogportfolio 6-12" er og give eksempler fra portfolioen på, hvordan man kan arbejde med den i sprogundervisningen i en dansk skole i 1.-6. klasse. Uanset om eleverne har dansk som modersmål eller en anden sproglig baggrund, inviterer sprogportfolioen til, at du som sproglærer italesætter og synliggør elevernes forskellige sproglige erfaringer som ressource for tilegnelse af andre sprog. Portfolioen har et flersproget layout med sprogeksempler fra 70 forskellige sprog. Til Europæisk sprogportfolio 1-6 er der udarbejdet et inspirationsmateriale "Kom godt i gang!", hvorfra vi vil præsentere eksempler på, hvordan sprogportfolioen kan inddrages i undervisningen i engelsk, tysk, fransk og basisundervisning i dansk som andetsprog.

"Europæisk sprogportfolio 1-6" samt inspirationsmaterialet "Kom godt i gang!" ligger frit tilgængeligt på både ECMLs hjemmeside: <http://ecml.dk/europaeisk-sprogportfolio/> og på emu.dk <https://www.emu.dk/modul/den-europ%C3%A6iske-sprogportfolio> "Europæisk sprogportfolio 1-6" kan anvendes både analogt og digitalt.

Den danske udgave af "Europæisk sprogportfolio 1-6" er udarbejdet af ECML Kontaktpunkt Danmark med støtte fra [Undervisningsministeriets udlodningsmidler 2016](#). ECML Kontaktpunkt Danmark er det danske kontaktpunkt for [European Centre for Modern Languages under Europarådet](#) .

Line Møller Daugaard, Docent, ph.d., Læreruddannelsen i Århus, VIA University College, Danmark
LIDA@via.dk, website:
[https://www.ucviden.dk/portal/da/persons/line-moeller-daugaard\(8fcad19a-8433-4162-9632-d295febddeed\).html](https://www.ucviden.dk/portal/da/persons/line-moeller-daugaard(8fcad19a-8433-4162-9632-d295febddeed).html)

Nina Hauge Jensen, Lektor, cand.mag., Læreruddannelsen i Århus, VIA University College, Danmark
NJ@via.dk, website:
[https://www.ucviden.dk/portal/da/persons/nina-hauge-jensen\(d7962acc-5853-4b34-90c5-5a5bbb2dfb4\).html](https://www.ucviden.dk/portal/da/persons/nina-hauge-jensen(d7962acc-5853-4b34-90c5-5a5bbb2dfb4).html)

Dorte Sørensen, Lektor, cand.phil., Læreruddannelsen i Århus, VIA University College, Danmark DOS@via.dk

VIA University College, Læreruddannelsen I Århus, Campus C, Ceresbyen 24, 8000 Århus C.
<https://www.via.dk/>

Paper: "Rot, det er lige som på dansk rødt" – Sprogsammenligning i tidlig samtidig fremmedsprogsindlæring", Kathrin Wild

De få studier, som findes om tidlig samtidig fremmedsprogsindlæring i instruktionelle kontekster, viser, at børn i de første folkeskoleår er i stand til at opdage og reflektere sproglige ligheder, sammenligne sprog (Kierepka/Krüger 2007), udvikle en forhøjet sproglig viden og kunne opnå en højere sproglig bevidsthed (Kuchenbecker Broch, 2013).

I et forskningsprojekt om tidlig samtidig sprogindlæring iagttages interlinguale sammenligninger. Projektets formål er at undersøge, i hvilken omfang børn sammenligner forskellige sprog med hinanden og i hvorvidt de reagerer på sprogsammenligning gennem lærere. Det overordnede mål er at opnå en dybere forståelse af omgang med flersprogethed i klasseværelset for at støtte tidlig simultan sprogindlæring og dermed forbedre fremmedsprogsdidaktikken.

I en dansk friskole, der samtidigt starter med de to fremmedsprog engelsk og tysk, fokuseres på situationer, i hvilken elever og/eller lærere sammenligner forskellige sprog. Datagrundlaget dannes af videooptagelser af 55 tysk og engelsk timer i 0.-2. klasse i et omfang af i alt 1.250 minutter. Relevante passager identificeres og transkriberes for at oprette kategorier af sprogsammenligning. De første observationer viser kun lidt sprogsammenligning af såvel elever som lærere. Dataene tyder på, at lærerne gennem opmærksomhedsstyring kan stimulere en hyppigere brug af elevernes sprogsammenligning.

Litteratur: Kierepka, A. & Krüger, R. (2007): Mehrsprachigkeit in der Grundschule - Vision oder Realität: Ergebnisse einer Projektbegleitung. In: A. Kierepka, E. Klein & R. Krüger (eds.): Giessener Beiträge zur Fremdsprachendidaktik. Fortschritte im frühen Fremdsprachenunterricht. Auf dem Weg zur Mehrsprachigkeit. Pp. 113- 136. Tübingen: Narr.

Kuchenbecker Broch, I. (2013): The Role of Language Awareness for a Pedagogy of Plurilingualism in the First Years of Basic School in Brazil. In: I. Oomen-Welke & I. Dirim (eds.): Mehrsprachigkeit in der Klasse wahrnehmen - aufgreifen – fördern. Pp. 161 - 178. Stuttgart: Fillibach bei Klett.

Dr. Kathrin Wild, Deutsch als Fremdsprache, Fakultät für Linguistik und Literaturwissenschaft, Universität Bielefeld, Postfach 10 01 31, D-33501 Bielefeld, E-Mail: kathrin.wild@uni-bielefeld.de, website: https://ekvv.uni-bielefeld.de/pers_publ/publ/PersonDetail.jsp?personId=48321446

Paper: "The younger, the better? A study of Danish young learners of English", Teresa Cadierno, Søren W. Eskildsen, Katalin Fenyvesi, Mikkel Hansen, Signe H. Jensen, Jørgen T. Lauridsen & Maria Vanessa aus der Wieschen

The issue of the optimal age at which to introduce foreign languages (FL) in primary schools attracts the attention of educators, policy makers and second language acquisition (SLA) researchers. A long-standing belief has been that 'the younger, the better', that is, younger children are assumed to be more efficient learners of second languages (L2), and therefore, the younger they start learning an L2, the higher levels of L2 proficiency they will attain (e.g., Hyltenstam 1992; Krashen et al. 1979). This belief is in line with educational policies implemented across Europe over the last decade whereby the age at which children start learning FL, predominantly English, in school has dropped (Enever 2011; Eurydice 2012).

The present study, which was financed by the Danish Council for Independent Research in Culture and Communication, investigated the "younger, the better" issue by following two groups of children who started learning EFL within the same year (2014) in Denmark: an early starter group who began English instruction in the first grade (7-8 years old) and a late starter group who began English instruction in the third grade (9-10 years old). A total of 276 pupils were included in the study. English proficiency was measured in relation to three language dimensions: receptive vocabulary, receptive grammar and phonetic discrimination. In the talk we'll present some of the main results of the study and discuss its pedagogical implications.

Teresa Cadierno, professor, Department of Language and Communication, University of Southern Denmark, E-mail: cadierno@sdu.dk, Website: <http://findresearcher.sdu.dk:8080/portal/da/person/cadierno>

Søren Wind Eskildsen, Associate Professor, University of Southern Denmark, Department of Design and Communication, Alsion 2, 6400 Sønderborg, e-mail: swe@sdu.dk, website: [http://findresearcher.sdu.dk/portal/en/persons/soeren-wind-eskildsen\(54fe10f0-d61d-4530-b19e-cc654168b042\)/info.html?uri=cv](http://findresearcher.sdu.dk/portal/en/persons/soeren-wind-eskildsen(54fe10f0-d61d-4530-b19e-cc654168b042)/info.html?uri=cv)

Katalin Fenyvesi, Department of Language and Communication, University of Southern Denmark, E-mail: katalin@sdu.dk, Website: <http://findresearcher.sdu.dk:8080/portal/da/person/katalin>

Mikkel Hansen, Dept. of Psychology, University of Paris 8, 2 rue de la Liberté - 93526 Saint-Denis cedex, France, e-mail: mikkel.hansen@iedparis8.net, website: www.univ-paris8.fr

Signe Hannibal Jensen, University of Southern Denmark, e-mail: sihaje@sdu.dk, website: https://www.sdu.dk/en/om_sdu/institutter_centre/c_cl/forskningsprojekter/theyoungertobetter

Jørgen T. Lauridsen, Professor, PhD, Department of Business and Economics, University of Southern Denmark, E-mail jtl@sam.sdu.dk, Website www.sdu.dk/ansat/jtl.aspx

Maria Vanessa aus der Wieschen, University of Southern Denmark, Department of Design and Communication, Alsion 2, 6400 Sønderborg e-mail: mwies@sdu.dk, Website: [http://findresearcher.sdu.dk/portal/en/persons/maria-vanessa-aus-der-wieschen\(814e91c7-f08b-4152-9fc4-ef11a0cef37\).html](http://findresearcher.sdu.dk/portal/en/persons/maria-vanessa-aus-der-wieschen(814e91c7-f08b-4152-9fc4-ef11a0cef37).html)

Paper: "Teachers' attitudes about having to teach in English", Karyn Sandstrom

In the Swedish national curriculum, instruction in English is mandated from the beginning of elementary school, and typically it is each classroom teacher's responsibility to teach English. This early English language instruction is relatively new, and is not typically what pre-service teachers experienced themselves as pupils. Consequently, many pre-service teachers have limited visions of how to teach children English. This presentation will provide a description of pre-service teachers' concerns, beliefs and attitudes about teaching English in their future professional roles. The data includes interviews and course evaluations of pre-service teachers in elementary education in northern Sweden.

Karyn Sandstrom, Ph.D. Language Pedagogy, Department of Language Studies, Umeå University, E-mail: Karyn.sandstrom@umu.se;
Website: <https://www.umu.se/personal/karyn-sandstrom/>

Paper: "Tegn på sprog. På tværs af sprog i flersprogede klasser", Lone Wulff

Workshoppen bygger på det igangværende forskningsprojekt Tegn på sprog – tosprogede børn lærer at læse og skrive, som siden 2008 har fulgte fem flersprogede klasser fra skolestart til nu, hvor eleverne går i 9. klasse. Projektets mål er gennem indsigt i flersprogede børn og unges møde med skriftsprog at afsøge pædagogiske muligheder for at inddrage disse elevers forudsætninger og behov i læse- og skriveundervisningen i indskoling, mellemtrin og udskoling. I mit oplæg vil jeg trække tråde på tværs af årgangene, dog med hovedvægten på mellemtrin og udskoling.

Oplægget tager afsæt i begrebet 'sprogskam' (Laursen 2017: 9), som karakteriserer reaktionen hos elever, der forsøger at dække over, hvad de ikke forstår. Strategien er at undvige fremfor at deltage, hvad der kommer til at spænde ben for deres sproglige udvikling. I de fem klasser har vi derfor planlagt forløb og aktiviteter med den hensigt at modvirke denne undvigelse. Det er sket gennem en praksis, som åbner for elevernes jævnbyrdige deltagelse og fælles undersøgelser af sprog og literacy. I oplægget vil jeg præsentere forskellige aktiviteter med dette sigte, aktiviteter som ofte involverer undersøgelser på tværs af sprog – og dermed både inddrager fremmedsprog, andetsprog og modersmål, såvel kendte som ukendte sprog.

Projektet Tegn på sprog har især fokus på udvikling af andetsprog og literacy, men spørgsmålet er, om ikke fænomenet 'sprogskam' går igen i fremmedsprogsfagene. Det vil jeg lægge op til at diskutere med deltagerne i workshoppen.

Referencer: Laursen, Helle P. (2017). Semiotiske samtidigheder – læsning i et andetsprogspektiv. I Laursen, Helle P. (red.), Tegn på sprog. Tosprogede børn lærer at læse og skrive. Tiende statusrapport (s. 6-16). lokaliseret den 20. marts 2018 på https://ucc.dk/sites/default/files/statusrapport_2017_final.pdf

Lone Wulff, Lektor i dansk som andetsprog, Læreruddannelsen, Københavns Professionshøjskole, E-mail: LW@ucc.dk, website: [https://www.ucviden.dk/portal/da/persons/lone-wulff\(ee4f3e33-adbc-4394-bbb3-1c1585ac1818\).html](https://www.ucviden.dk/portal/da/persons/lone-wulff(ee4f3e33-adbc-4394-bbb3-1c1585ac1818).html)

Paper: "Muligheder og udfordringer i sprogfag i norsk-dansk regi – set i et uddannelsespolitisk perspektiv", Camilla Bjørke, Annette S. Gregersen, Berit Grønn & Jan Juhl Lindschouw

I denne presentasjonen legger vi fram erfaringer med nasjonale satsninger på fremmedspråk på barnetrinnet i Norge og Danmark. Nasjonale prosjekter rettet mot fremmedspråk på barnetrinnet foregår innenfor bestemte utdanningspolitiske rammer og involverer en rekke aktører, som for eksempel elever, lærere, skoleeier, lærerutdannere, foreldre og utdanningsmyndighetene. Vi diskuterer bakgrunnen for og hensikten med satsningene og reflekterer over konsekvensene av denne type prosjekter i et tilbakeskuende, nåtidig og fremtidig perspektiv.

Camilla Bjørke, Førstelektor, Avdeling for økonomi, språk og samfunnsfag, Høgskolen i Østfold, E-mail: camilla.bjorke@hiof.no, Website: <https://www.hiof.no/om-hogskolen/sok-pa-sidene/profil/?&displayitem=84&module=admin>

Annette S. Gregersen, Lektor, ph.d. Læreruddannelsen & Forskning og Udvikling, tlf: 41897632, E-mail: asgr@ucc.dk, website: [https://www.ucviden.dk/portal/da/persons/annette-soendergaard-gregersen\(a0ed59bc-550c-4d13-a906-06622473c6d3\).html](https://www.ucviden.dk/portal/da/persons/annette-soendergaard-gregersen(a0ed59bc-550c-4d13-a906-06622473c6d3).html)

Berit Grønn, Førstelektor, Avdeling for økonomi, språk og samfunnsfag, Høgskolen i Østfold, E-mail: berit.gronn@hiof.no

Website: <https://www.hiof.no/om-hogskolen/sok-pa-sidene/profil/?&displayitem=12424&module=admin>

Jan Juhl Lindschouw, Lektor, ph.d., Maître de conférences, docteur, Københavns Universitet / Université de Copenhague, Institut for Engelsk, Germansk og Romansk / Institut d'Etudes anglaises, germaniques et romanes, E-mail: janl@hum.ku.dk, Website: [http://engerom.ku.dk/ansatte/?pure=da%2Fpersons%2Fjan-juhl-lindschouw\(49ff3bed-971a-4528-b269-fa042694ddb6\)%2Fcv.html](http://engerom.ku.dk/ansatte/?pure=da%2Fpersons%2Fjan-juhl-lindschouw(49ff3bed-971a-4528-b269-fa042694ddb6)%2Fcv.html)